

Seksuele en emotionele ontwikkeling: bevorderen van de seksuele gezondheid

DOCENT: Welmoed Visser-Korevaar

INHOUD: De wijze waarop de seksuele ontwikkeling bij mensen met een verstandelijke beperking verloopt en instrumenten om de seksuele ontwikkeling in kaart te brengen. Daarnaast is er aandacht voor de samenhang tussen emotionele ontwikkeling en seksuele ontwikkeling ten behoeve van het stimuleren van de seksuele gezondheid.

TIJDSDUUR: Kijk voor actuele informatie op de website

ACCREDITATIE: Kijk voor actuele informatie op de website

INVESTERING: 290,00 inclusief koffie, thee en lunch. FORTIOR is vrijgesteld van BTW. Als je ook inschrijft voor de studiedag over gespreksvoering en bejegening dan krijg je een korting.

Inleiding

Seksualiteit zou een positief onderdeel moeten zijn in het leven van alle mensen. Seksueel gedrag en seksuele gevoelens zijn niet gekoppeld aan een specifiek emotioneel, cognitief of sociaal ontwikkelingsniveau. Iedereen maakt dus een seksuele ontwikkeling door, ongeacht of er sprake is van een beperking. Een achterstand in de (emotionele) ontwikkeling heeft echter wel gevolgen voor de manier waarop seksuele gevoelens worden beleefd en geuit. Dit verdient speciale aandacht.

Bij mensen met een verstandelijke beperking rijpt het lichaam namelijk volgens de kalender leeftijd. Ook kunnen ze volwassen seksueel gedrag ontwikkelen. De emotionele ontwikkeling en sociale vaardigheden blijven echter achter ten opzichte van de lichamelijke ontwikkeling. Door de cognitieve beperkingen is het vaak lastig om informatie over seksualiteit en seksuele voorlichting te begrijpen. Dit maakt dat het voor mensen met een achterstand in de cognitieve en emotionele ontwikkeling ook lastiger is om op een volwassen en maatschappelijk verantwoorde manier om te gaan met seksualiteit, en gezond seksueel gedrag te ontwikkelen.

Taak voor professionals in de zorg

Het is belangrijk dat professionals in de zorg erkennen dat seksualiteit een onderdeel uitmaakt van het leven van mensen met een beperking en dat hier ook voor hen een taak ligt. Zorgen voor een gezonde seksueel gedrag vraagt om een holistische en integratieve benadering waarbij de verschillende ontwikkelingsdomeinen in kaart worden gebracht en aan elkaar verbonden.

Kennis van emotionele ontwikkeling voegt een nieuw en onmisbaar aspect toe aan de seksuele hulpverlening aan mensen met een verstandelijke beperking. Want deze kennis is nodig voor het beter begrijpen en begeleiden van seksuele hulpvragen van deze doelgroep. Als je weet wat het emotionele ontwikkelingsniveau van de cliënt is in relatie tot zijn seksuele ontwikkeling, kun je zorgen voor een beter afgestemde bejegening waardoor de persoon kan groeien in zijn ontwikkeling. Deze groei is stapsgewijs en in hun eigen tempo.

Inleidende scholing

Tijdens deze studiedag bespreekt Welmoed Visser-Korevaar wat er door wetenschappelijk onderzoek bekend is over seksuele gezondheid bij mensen met een verstandelijke beperking. Ze zal verduidelijken op welke punten hun seksuele ontwikkeling verschilt van mensen met een normale ontwikkeling. Daarnaast maakt Welmoed een koppeling tussen seksuele ontwikkeling en de fases in emotionele ontwikkeling volgens het multidimensioneel model voor persoonlijkheidsontwikkeling van em. prof dr. Anton Došen.

Deze studiedag is een inleidende scholing. Als vervolg op deze inleidende studiedag wordt er een verdiepende studiedag aangeboden die je helpt om de theorie nog beter toe te passen in je eigen werksituatie:

- Seksuele en emotionele ontwikkeling: bejegening en gespreksvoering

Achtergrondinformatie

Het belang van seksuele gezondheid

Seksuele gezondheid betekent een staat van fysiek, emotioneel en mentaal welbevinden ten aanzien van seksualiteit. Het gaat verder dan het ontbreken van een stoornis, ziekte of gebrek. Het betekent ook het vermogen om je seksueel aan te passen en eigen regie te voeren in het licht van fysieke, emotionele en sociale uitdagingen in het leven. (Leusink & Ramakers, 2014). Het bevorderen van seksuele gezondheid en gezond seksueel gedrag bij mensen met een verstandelijke beperking zorgt voor meer welzijn, eigen regie en empowerment. Ook kan het een bijdrage leveren aan het voorkomen van ongezond seksueel gedrag, zoals seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel misbruik.

Wat draagt bij aan een gezonde seksuele ontwikkeling

Volgens de WHO is een positieve en respectvolle benadering van seksualiteit en relaties een voorwaarde voor seksuele gezondheid. Daarnaast is het belangrijk om op een veilige en prettige manier seksuele ervaringen op te doen, vrij van dwang, discriminatie en geweld. De seksuele rechten van alle mensen moeten gewaarborgd en gerespecteerd worden.

Een gezonde seksuele ontwikkeling bij jongens en meisjes met een verstandelijke beperking begint bij een affectief en gezond pedagogisch klimaat. Daarnaast is het belangrijk dat zij positieve voorbeelden zien van affectiviteit, intimiteit, omgaan met eigen lichaam en seksualiteit. Daarnaast is het belangrijk dat cliënten de ruimte krijgen om te experimenteren en seksuele ervaringen op te doen. In de zorg voor mensen met een verstandelijke beperking is het recht op fijne, plezierige seksuele ervaringen onderbelicht geraakt. Uit angst voor seksueel misbruik, seksueel geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag, ligt er soms te veel nadruk op “pas-op” en “kijk-uit” boodschappen.

Het is belangrijk dat mensen met een beperking adequate informatie krijgen over seksualiteit, intimiteit en relatievorming. Bij de communicatie dient rekening te worden gehouden met de cognitieve beperkingen van de persoon.

Tot slot is het noodzakelijk om in de bejegening en houding ten aanzien van een cliënt ten aanzien van seks en seksualiteit rekening te houden met de emotionele ontwikkeling.

Emotionele ontwikkeling

Emotionele ontwikkeling is een dynamisch proces waarbij primaire basale emoties zich gedurende de kindertijd ontwikkelen tot een gedifferentieerd gevoelsleven. Dit levert een belangrijke bijdrage aan de ontwikkeling van de persoonlijkheid. Em. prof. dr. Anton Došen (psychiater) is de grondlegger van het model voor emotionele ontwikkeling. In dit model beschrijft hij vijf fasen (emotionele ontwikkelingsniveaus). Došen gaat er vanuit dat de emotionele ontwikkeling van jongens en meisjes met een verstandelijke beperking in dezelfde volgorde verloopt als die van kinderen met een normale ontwikkeling. De emotionele ontwikkeling verloopt alleen trager en kent een plafond.

Doormiddel van de Schaal voor Emotionele Ontwikkeling het emotionele ontwikkelingsniveau van cliënten worden ingeschat. Het emotionele ontwikkelingsniveau is een belangrijke indicator voor wat een persoon aankan; het geeft aan wat de draagkracht is van een persoon in het hele dagelijkse leven waaronder ook op seksueel gebied.

Een emotioneel ontwikkelingsniveau is dynamisch. Het emotioneel functioneren van een cliënt kan gedurende het leven fluctueren.

Seksualiteit en emoties

Bij het bevorderen van deze seksuele gezondheid is het ook belangrijk aandacht te besteden aan de emoties, gevoelens en behoeften van de persoon. Emoties en seksualiteit zijn beide uitingsvormen van diepgewortelde behoeften. Het zijn basisdrijfveren die zichtbaar worden in expressie en gedrag. Ieder mens heeft deze behoeftes. Gevoelens maken je bewust van deze behoeftes. Een emotie is sterker dan een gevoel. Het is een acute, kortstondige, met verwarring en fysieke veranderingen gepaard gaande reactie. Bij emoties ontstaat de drang tot handelen. (Vonk & Hosmar, 2009)

Mensen kunnen leren om doelgericht met hun emoties om te gaan en ze om te buigen tot gevoelens. Dit gebeurt door gevoelens te verwoorden, een plek te geven en te begrijpen waar ze vandaan komen. Deze bewustwording voorkomt dat behoeften zich uiten in impulsieve emoties waardoor de persoon zelf of anderen beschadigd worden door bijvoorbeeld ongezond seksueel gedrag, seksueel grensoverschrijdend gedrag of seksueel misbruik.

Inhoud van de studiedag

Leerdoelen:

Aan het einde van de dag...

1. Weet je wat de definitie van de volgende begrippen is: emotionele ontwikkeling, emoties, behoeftes, gevoelens, seksuele ontwikkeling, seksualiteit en seksuele gezondheid.
2. Weet je hoe de seksuele ontwikkeling verloopt bij mensen met een verstandelijke beperking.
3. Ken je de samenhang tussen seksuele en emotionele ontwikkeling.
4. Heb je een kader waarbinnen je je cliënt met zijn seksuele hulpvraag kunt benaderen en begeleiden en krijg je manieren aangereikt waarmee je dat kunt doen.

Welmoed maakt in haar presentatie gebruik van casussen uit haar eigen praktijk.

De studiedag heeft een interactief karakter. De deelnemers zullen gedurende dag ook actief oefenen met de lesstof.

Programma

Ochtend	
09:30	Opening
09:35	Kennismaking en introductie oefening, begripsdefiniëring
11:00	Pauze
11:15	Seksuele ontwikkeling bij mensen met een verstandelijke beperking
12:30	Lunch
Middag	
13:15	Oefening en vervolg seksuele ontwikkeling bij mensen met een verstandelijke beperking
15:00	Pauze
15:15	Seksuele ontwikkeling en emotionele ontwikkeling inclusief casussen
16:15	Afsluiting

Doelgroep

De stof, die op deze theorieday wordt behandeld, heeft betrekking op mensen met een lichte, matige of ernstige (meervoudige) beperking.

De dag is vooral bedoeld voor

- psychologen, orthopedagogen, vaktherapeuten, managers, verpleegkundigen, verpleegkundigen specialist in de zorg voor mensen met een verstandelijke beperking, GGZ, verslavingszorg of forensische zorg;
- psychologen, orthopedagogen, leraren en teammanagers in het speciaal onderwijs.

Docent

Welmoed Visser-Korevaar, basis-orthopedagoog NVO en seksuoloog NVVS SH, werkt vanuit haar eigen praktijk: orthopedagogisch adviesbureau Welmoed. Ook werkt „ Welmoed” in opdracht van het CCE (Centrum voor Consultatie en Expertise) door het hele land.

In haar praktijk krijgt Welmoed seksuologische vragen op het gebied van onderzoek en behandeling van cliënten met een verstandelijke beperking en/of autisme en eventuele complexe problematiek.

Welmoed geeft regelmatig trainingen op het gebied van seksualiteit, intimiteit en relatievorming bij mensen met een verstandelijke beperking en/of autisme. Deze trainingen dragen bij aan de bevordering van de seksuele gezondheid van deze kwetsbare cliënten.

[Bekijk de docent](#)

Vorbereiding en studiebelasting

Deze studiedag is zonder voorbereiding te volgen. Als je dat wenst kun je vooraf de aanbevolen literatuur lezen.

De studiebelasting van deze scholing bestaat uit het aantal contacturen. Het aantal contacturen is 5,5 uur.

Accreditatie

Kijk voor actuele informatie op de website

Overige accreditaties in overleg

Heb je een andere accreditatie nodig dan hierboven staat vermeld? Stuur dan een bericht naar inschrijvingen@fortior.info met de vraag of de gewenste accreditatie kan worden aangevraagd. FORTIOR zal je dan expliciet laten weten of de accreditatie wel of niet zal worden aangevraagd.

Certificaat

FORTIOR reikt aan het eind van de dag certificaten uit. Op het certificaat staan de accreditaties en hun ID-nummers vermeld.

Voor sommige registers van beroepsverenigingen, zoals bij NIP K&J / NVO OG, kwaliteitsregister Paramedici, KNGF, Register Vaktherapie en Registerplein, voert FORTIOR de presentie in. Hiervoor hebben wij het nummer nodig waarmee je in het register bent ingeschreven.

Als FORTIOR geen nummer van je heeft, dan kan de presentie niet worden ingevoerd. Zorg er dus voor dat je correcte nummer bekend is bij FORTIOR!.

Ga voor meer informatie en inschrijven naar www.fortior.info/seksuele-en-emotionele-ontwikkeling/ of scan de QR-code hieronder.

